

สมุนไพรไทย

ควบคุมและป้องกันโรคติดต่อ

กองการแพทย์ทางเลือก กรมการแพทย์แผนไทยและการแพทย์ทางเลือก
กระทรวงสาธารณสุข

สมุนไพรไทยควบคุมและป้องกันโรคติดต่อ

เรียบเรียงโดย พท. ประภาสณี สวัสดิ์อำไพรักษ์

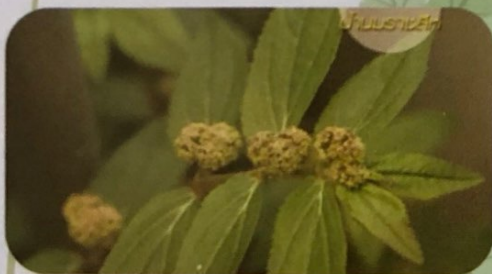
สมุนไพรที่ใช้ในการควบคุมและป้องกันโรคติดต่อมีหลากหลาย อยู่ที่ความสะดวกในการจัดหามาใช้ในแต่ละพื้นที่ สมุนไพรบางชนิดนำมาใช้เพื่อป้องกันโดยตรง และบางชนิดใช้ในการป้องกันทางอ้อม การใช้สมุนไพรในวัตถุประสงค์ดังกล่าวจึงมีสมุนไพรอยู่มากมาย ไม่สามารถนำมากล่าวถึงทั้งหมดได้

ที่จริงแล้วแพทย์แผนไทยหรือหมอพื้นบ้านนำสมุนไพรมาใช้ตามรสของสมุนไพรเป็นหลัก เราจะเห็นได้ว่า ในแต่ละพื้นที่อาจจะใช้สมุนไพรในชื่อที่แตกต่างกันไป เพราะชื่อสมุนไพรอาจแตกต่างกันได้ แต่ถ้ามีรสเหมือนกันก็ใช้แทนกันได้

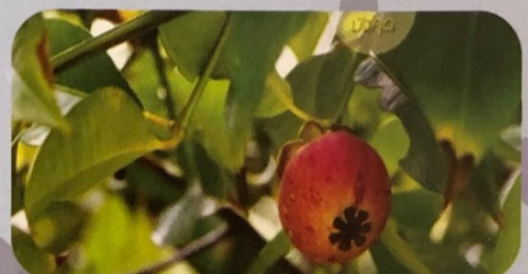
การนำสมุนไพรมาใช้ในการควบคุมหรือป้องกันโรคติดต่อนั้น สามารถแบ่งเป็นกลุ่มได้ ตามลักษณะการบริหารยา ดังนี้

ใช้บ้วนปาก อม หรือเคี้ยว

๑. น้ำนมราชสีห์ (คั้นน้ำสด) – อม

๒. เปลือกลูกมังคุด (น้ำต้ม) – อม/บ้วนปาก

๓. หัวกระเทียม (คั้นผสมน้ำอุ่น) – อม

๔. เปลือกต้นข่อย (น้ำต้ม) – อม/บ้วนปาก

๕. เปลือกต้นแคแดง-ขาว (น้ำต้ม) – อม/บ้วนปาก

๖. เปลือกลูกทับทิม (น้ำต้ม) – อม/บ้วนปาก

๗. สารส้ม (แกว่ง) – อม/บ้วนปาก

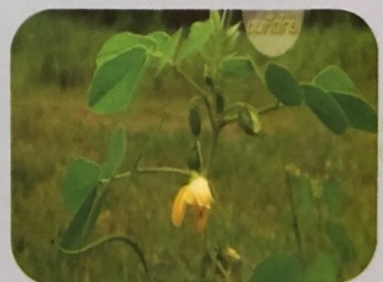
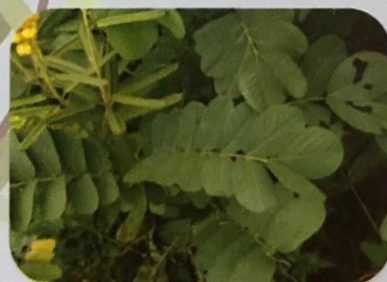
๘. เปลือกต้นสีเสียดไทย (น้ำต้ม) – อม/บ้วนปาก

๙. ใบฝรั่ง (ใบสด) – เคี้ยว

๑๐. ใบชุมเห็ดเทศ (น้ำต้ม) – อม/บ้วนปาก

๑๑. ลูกหมาก (เนื้อหมากดิบ) – เคี้ยว

ใช้แช่มือและเท้า

๑. เปลือกลูกมังคุด - น้ำต้ม
๒. เปลือกต้นข่อย - น้ำต้ม
๓. เปลือกต้นแคแดง-ขาว - น้ำต้ม
๔. เปลือกต้นสีเสียดไทย - น้ำต้ม
๕. ใบชุมเห็ดเทศ - น้ำต้ม
๖. ทนอมตายทยา - น้ำต้ม
๗. สารส้ม (แกว่ง)
๘. ต่างกับทิม (ละลายน้ำ)

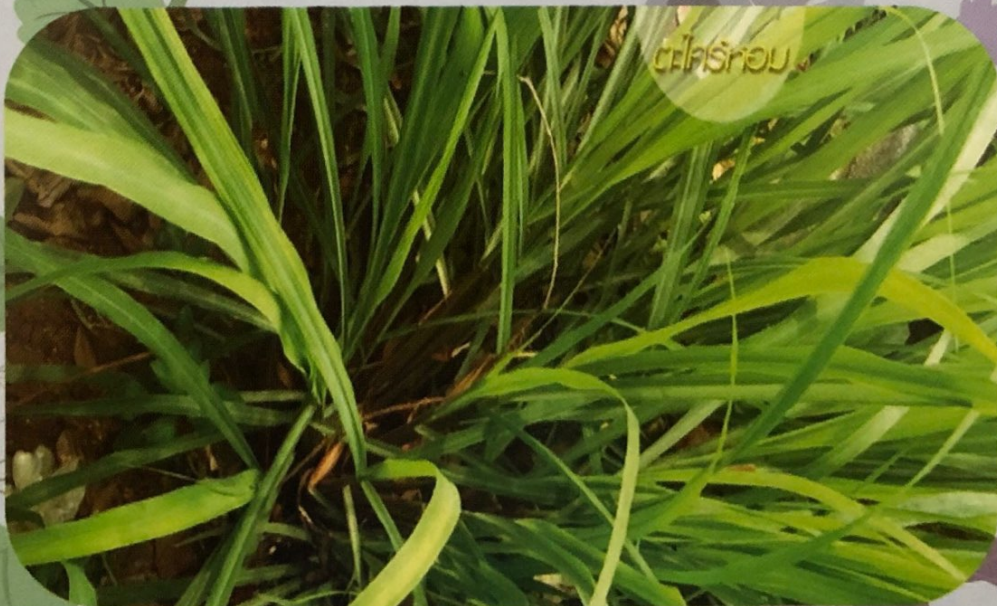
ทนอมตายทยา

ต่างทิม

ใช้ไล่ยุง - พาหะนำโรค

ตะไคร้หอม ต้นสด นำมาทุบวางไว้กันยุงได้ หรือนำน้ำมันตะไคร้หอม มาทาตามตัว หรือใส่กระบอกสูบผสมกับน้ำมันอื่นฉีดไล่ยุงได้

รายละเอียดเพิ่มเติมสำหรับสมุนไพรที่กล่าวข้างต้น

- น้ำมันราชสีห์ รสฝาดสุขุม แก้พิษ แก้ผดผื่นคันตามตัว
- เปลือกลูกมังคุด รสฝาด ฝนกับน้ำปูนใส ทาแผลเน่าเปื่อย พุพอง มีหนอง สมานแผลสด ต้มชะล้างบาดแผล
- หัวกระเทียม รสร้อน ฉุน คั้นผสมน้ำอุ่น และเกลือเล็กน้อย อมบ้วนปากฆ่าเชื้อโรคในปาก บดพอกที่แผล ๑๕ นาที แล้วล้างออก บดพอกที่เท้าเปื่อย
- เปลือกต้นข่อย รสเมาฝาดขม แก้พยาธิผิวหนัง ดับพิษทั้งปวง
- เปลือกต้นแคแดง-ขาว รสฝาด ฝาดสมาน ชะล้างบาดแผล
- เปลือกลูกทับทิม รสฝาด ฆ่าเชื้อโรคบนแผล ฝนกับน้ำปูนใส แก้แผลเน่าเปื่อย
- สารส้ม รสฝาด เปรี้ยว สมานแผลทั้งภายนอก ภายใน
แก้มเหงือกเป็นแผล แก้แผลในปาก คอ (แกว่งสารส้มกับน้ำ)
- เปลือกต้นสีเสียดไทย รสฝาด สมานแผล ชะล้างบาดแผล
- ใบชุมเห็ดเทศ รสเบื่อเอียน ฝาดสมาน ต้มอาบหรือแช่แก้โรคผิวหนัง บดผสมกระเทียมหรือน้ำปูนใสทาก็ได้
- ลูกหมาก (เนื้อหมากดิบ) รสฝาดหวาน สมานแผล
- ใบฝรั่ง รสฝาด เคี้ยว ดับกลิ่นปาก แก้แผลในปาก
- หนอนตายหยาก (เล็กหรือใหญ่) รสเมาเบื่อ ฆ่าเชื้อ แก้โรคผิวหนัง ผื่นคัน น้ำเหลืองเสีย (ทาหรือแช่มือ แช่เท้า)
- ด่างทับทิม รสกร่อย ฆ่าเชื้อโรค
- ตะไคร้หอม รสปร่า ร้อน ขม ทำยาพ่นฆ่าแมลง นำต้นสดมาทุบวางไว้ กั้นยุงได้ดี

อ้างอิงจาก

๑. เกษษกรกรมไทย รวมสมุนไพร (ฉบับปรับปรุงใหม่) วุฒิ วุฒิธรรมเวช พิมพ์ครั้งที่ ๒ เมษายน ๒๕๕๐ สำนักพิมพ์โอเดียนสโตร์.

๒. ประมวลสรรพคุณสมุนไพรไทย กรมการแพทย์แผนไทยและการแพทย์ทางเลือก กองทุนภูมิปัญญาการแพทย์แผนไทย พิมพ์ครั้งที่ ๒ : มีนาคม ๒๕๕๘.

ในการป้องกันการติดเชื้อที่รุนแรง อาจจะต้องใช้สมุนไพรหลายชนิดรวมกัน ต้มน้ำเพื่อแช่มือและเท้า ดังนี้

- * ส้มมะงา
- * เหนืออกปลาหมอบ
- * ทนอมตายหายาก
- * ใบชุมเห็ดเทศ
- * เปลือกลูกมังคุด
- * ทองพันชั่ง

น้ำหนักอย่างละ ๔ บาท
ต้มน้ำ แช่มือหรือเท้า
เข้า-เย็น ครั้งละ ๑๐ นาที
(หลังทำความสะอาดมือ
หรือเท้าแล้ว)
เมื่อแช่เท้าแล้วไม่ต้องล้างออก

◎ ส้มมะงา ใบหรือเถา รสเย็นเพี้ยน ตำพอกหรือต้ม อาบแช่ แก้โรคนิ้วหนัง

◎ เหนืออกปลาหมอบ ใบหรือกิ่งต้น รสเค็มกร่อย (กอนขี้ข) ต้มอาบหรือแช่แก้โรคนิ้วหนัง

◎ ทองพันชั่ง ใบหรือกิ่ง ๕ รสเมาเบื่อ แก้โรคนิ้วหนัง

ยากินก่อนพิษ

- ใบมะเฟือง น้ำหนัก ๒ บาท
- ใบมะยม น้ำหนัก ๒ บาท
- ใบพิมเสน น้ำหนัก ๒ บาท
- หญ้าแพรก น้ำหนัก ๒ บาท
- หญ้าปากควาย น้ำหนัก ๒ บาท
- กำมะถันแดง น้ำหนัก ๑ สลึง
- แก่นจันทน์แดง น้ำหนัก ๒ บาท
- แก่นจันทน์ขาว น้ำหนัก ๒ บาท
- หัวขมิ้นอ้อย น้ำหนัก ๒ บาท
- หัวเปราะหอม น้ำหนัก ๒ บาท
- หัวอุตพิต(ปิ้งไฟ) น้ำหนัก ๑ บาท

* ต้มรับประทาน ครั้งละครึ่งแก้วกาแฟ เช้า-เย็น ก่อนอาหารและก่อนนอน

* บดผงรับประทาน ครั้งช้อนชา ชงกับน้ำสุก เช้า-เย็น ก่อนอาหาร และก่อนนอน

ข้อควรระวัง

๑. ตำรับใช้ต้ม หลังจากต้มยาเสร็จ รอให้เย็น จึงผสมผงกำมะถันแดง
๒. ตำรับบดเป็นผง ให้บดกำมะถันแดงพร้อมกับสมุนไพรอื่นๆในตำรับ
๓. ควรอยู่ในความควบคุมของผู้ประกอบวิชาชีพการแพทย์แผนไทย

มะเฟือง

มะยม

พิมเสนต้น

หญ้าแพรก

หญ้าปากควาย

จันทน์ขาว (จันทน์แดง)

จันทน์ขาว

ขมิ้นอ้อย

เปราะหอม

อุตพิต

กำมะถันแดง

กรมการแพทย์แผนไทยและการแพทย์ทางเลือก
Department of Thai Traditional and Alternative Medicine

กองการแพทย์ทางเลือก

กรมการแพทย์แผนไทยและการแพทย์ทางเลือก

กระทรวงสาธารณสุข

อาคาร ๒ ชั้น ๖ ต.จิดานนท์ ต.ตลาดขวัญ อ.เมือง จ.นนทบุรี ๑๑๐๐๐

โทรศัพท์ ๐ ๒๑๔๙ ๕๖๓๖ โทรสาร ๐ ๒๑๔๙ ๕๖๓๗

WWW.thaicam.go.th E-mail : thaialternative@yahoo.com

เดือนมีนาคม พ.ศ. ๒๕๖๑